

УДК 355.01

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-7520-8701>DOI: <https://doi.org/10.37627/2311-9489-23-2023-1.27-37>

«ПОДІЯ-ТРАГЕДІЯ» ВІЙНИ У ФІГУРАХ БАДЬЮАНСЬКИХ РОЗМИСЛІВ ЯК УМОВА ФІЛОСОФІЇ

Корабльова**Надія Степанівна**

докторка філософських наук,
професорка кафедри теоретичної
та практичної філософії
імені професора Я. Б. Шада,
Харківський національний
університет імені В. Н. Каразіна,
м. Харків
nskorabljova@ukr.net

Nadiia Korablova

Doctor of Philosophy, professor
at the Department of Theoretical
and Practical Philosophy named
after professor J. B. Schad,
V. Karazin Kharkiv National
University, Kharkiv
nskorabljova@ukr.net

Анотація. Претендуючи на свою частку у дискурсивних позиціях, ідеях та оцінках російської агресії в Україні, рефлексіях щодо неї, ми досліджуємо цю подію-трагедію через евристичну цінність і «суспільну релевантність», впливи на внутрішні детермінанти — «життя розуму» й духу людини та Спільнот, утворення яких зумовлене перебігом війни. Для операціоналізації своєї позиції щодо гештальтів духу використана робота Гегеля «Феноменологія духу», звернення до якої стимульоване аналітикою і оцінками Славойем Жижеком російської агресії проти України, у якій він апелював до гегелівського розуміння свободи, «за яку сьогодні воюють українці» (Жижек). У аналітиці події-трагедії як зовнішнього світу буття людини зроблено акцент на наукоємності поняття Події у філософських розвідках А. Бадью, С. Жижека, евристична плідність яких у тому, що вони виступають смислопороджувальними чинниками конфігурації зовнішнього та внутрішнього світу життя людини в ситуації війни. Стосовно останнього здійснюється рефлексія крізь призму психоаналітичного методу, представленого психоаналітичною моделлю мислення Уілфреда Біона та через екзистенційну аналітику буття Карла Ясперса та Пауля Тілліха. Обґрунтування когнітивної функції життя розуму, який генерує гештальти духу й потребує емоційного забарвлення, затребувало доробку Хани Арендт. Джерелом для формування концепту безпосереднього екзистування за прийняття рішень у ситуації події-трагедії застосована дельзівська версія події. Зазначено, що такі пошуки складають вагомий частину життя розуму й духу, тривоги та супротиву. Українське причитання Фіхте, його «Промов до німецької нації» часів загарбницьких походів Наполеона йде з посиланнями на теорію культурного трансферу М. Еспаня. Використання доробку В. Франкла. П. Тілліха, К. Ясперса стосовно Реального смерті дозволяє застосувати Реальне смерті як маркер війни до умов сучасної філософії.

Ключові слова: подія-солідарність, життя розуму, гештальти духу, Реальне смерті, тривога неминучого, онтологія мужності..

Актуальність запропонованої філософської розвідки обумовлена ситуацією події-трагедії, якою є війна Росії проти України, оцінками її метафізичного коріння, вагомою частиною якого є смислоутворювальні ефекти бадьюанських і жижеківських оцінок Події, яка вимагає від людини самовизна-

чення в ситуації, стимулює життя розуму та духу, вмотивує на солідарність з Іншими. Розробка методологічного підходу до аналізу життя людини в ситуації війни вимагала використання напрацьованих психоаналітичної і екзистенційної думки у контексті події-трагедії, що, своєю чергою, засновує важливе підґрунтя для розгляду її як події-солідарності в екзистенційному й психоаналітичному поєднанні. За А. Бадью, онтологічний статус події негарантований, бо «сумнівно, чи відбулась певна подія, окрім тих, хто наважився на втручання і визначився стосовно своєї належності до ситуації» (Badiou, 1988, p. 229). Аналогічно висловлюється Жижек (Жижек, 2016) стосовно само-референційності Події, знаки якої розпізнаються лише через оптику Рішення, що вже прийняте на користь Події, тож: «Подія дозволяє розглядати історичну множину з позиції прийдешньої повноти, однак прихід такої повноти заздалегідь включає в себе суб'єктивний акт Рішення або готовності “піти на ризик”» (Жижек, 2016). Подію можна розглядати через Рішення брати в ній участь.

Таким чином, означивши *мету* не як верифікацію чи фальсифікацію дискурсів Події, а лише як сам дискурс щодо переконливості конструкцій і того, чим їх можна виміряти і якою мірою застосувати, вибудуємо власну версію війни як події-трагедії. Аналізуватимемо зовнішній контекст події-трагедії і підвалини для її овнутрення через екзистенційний вимір цієї ситуації. Якщо *предметом* нашого дослідження постає подія-трагедія, яку намагається переварити розум у своїй мислєдіяльності, то трагічним є спосіб екзистування суб'єкта в цій ситуації, отже, *об'єктом* нашого дослідження є мобілізація людиною тих внутрішніх і зовнішніх ресурсів, які дозволяють жити в цій ситуації події-трагедії, зумовлюють динаміку життя розуму й гештальтів духу, пошуки нею індивідуального смислу через солідарність з Іншими. Заміна Бадьюанського розуміння Події на Подію-трагедію як реальність російської агресії проти України, робить її сингулярною, локалізованою хронологічно й територіально, вона існує тут і зараз. Маніфестоване Спільнота отримує формат закріпленого «нація» у сучасних версіях «уявленої спільноти», за Б. Андерсоном і М. Еспанем, є необхідною умовою перемоги над ворогом. Долучившись до Жижеківської артикуляції Реально-го як такого, що уникає мови, розриву як неперед-

бачуваного зіткнення з Реальним, поіменуємо цю війну як «подія-трагедія». Уважаємо, що ситуація, коли принцип дискурсу може приймати форму морального принципу універсалізації через застосування до моральних норм, у ситуації події-трагедії не спрацьовує, бо тут досягнення консенсусу неможливе, війна йде на знищення однієї зі сторін (Єрмоленко). Своєю чергою, аналіз уявлення про подію-трагедію «зсередини» дозволить дослідити, як концептуальний апарат внутрішнього життя людини забезпечує фундамент безпосереднього екзистування — впливає на прийняття рішень, визначення власної ідентичності, солідарності з Іншим в утворенні уявленої спільноти «нація». Процес пошуку смислу людиною, яка опинилась у ситуації війни, складає значну частину життя розуму, невід'ємно пов'язаний із характером концептуальної складової мислення, проте не обмежується нею, бо є комплексним процесом, аналогічним до того, як це представлено в психоаналітичній моделі мислення Уілфреда Біона (Біон, 2010). Задля досягнення поставленої мети, маємо вирішити деякі завдання. По-перше, з'ясувати соціальну релевантність маркера війни як події-трагедії, її впливи на індивідуальне смислоутворення, що вимагає виявлення характеру зв'язку між зовнішнім контекстом війни й переживанням цієї ситуації індивідом зсередини, з'ясувати характер взаємозв'язку між ними та специфіку екзистування в ситуації страху, тривоги (Кьеркегор, 2012). По-друге, проаналізувати в такому контексті особливості когнітивної функції у внутрішньому житті особистості Г. Арендт (Арендт, 2013). По-третє, задіюючи концептуальний апарат смислоутворення людиною в ситуації тривоги й Реального смерті, за В. Франклом (Франкл, 2001, с. 77–88), розробки поняття філософської віри К. Ясперсом (Ясперс, 1991), ситуації тривоги неминучого П. Тілліха (Тілліх, 2015) показати, що породжені війною смисли закривають горизонт можливостей і зводять його до відтворення конфлікту на взаємознищення, хоча епістемологія війни живильна.

Вступ. Дискурсивний аналіз філософії війни утворив академічне поле для нашого аналізу. За філософською термінологією, війна — це ситуація небуття, у ній немає місця буттю, вбивство й умирання набувають статусу бажаних моделей поведінки, використання слів, які наперед неправдиво описують стан справ, набувають священного й

обов'язкового характеру, тому означимо цю ситуацію як подія-трагедія.

Залучення фігур гегелівської думки — прийом, яким активно користуються філософи для означення і переозначення поточної ситуації, починаючи з 30-х років ХХ століття: мотив тиранії в історії — предмет тривалої переписки А. Кожева з Лео Штраусом; А. Кожев з 1933 по 1939 роки проводив у «Практичній школі вищих досліджень» в Парижі семінар з «Феноменології духу» Гегеля (Еспань, 2018а, с. 252–256). Розвиток Александром Кожевим теми й мотиву кінця історії використав Френсіс Фукуяма в роботі «Кінець історії і остання людина» (Фукуяма, 2004). Про гештальти/феномени духу пише Гегель у «Феноменології духу», рукопис роботи якої в часи війни з Наполеоном Гегель рятував від мародерів.

Подію-трагедію супроводжує Реальне смерті як трагічна подія. Розрив — зіткнення з Реальним смерті (власної, Іншого) є означення суб'єкта як смертного тіла, але в той самий час і демонстрація безсмертя «уявленої спільноти» (Андерсон, 2001). «Смерть як така» сприймається радикально інакше під час зіткнення з непоправністю конкретної смерті, якою супроводжується подія-трагедія, що призводить до зміни самої реальності через привнесу в життя істину смертності. Процедура цієї події є супротив ворогові — поява події-солідарності нації, взаємодії з Іншим для супротиву. Способи екзистування в ситуації війни-трагедії означає Пауль Тіліх як «мужність, здатність душі долати страх», його «онтологія мужності» містить екзистенціал страху (евристична плідність якого доведена С. К'еркегором), тривоги й мужності долати цей тягар екзистенційної безпорадності (Тіліх, 2015). Життя розуму в цій ситуації досліджує Хана Арендт, вона надає йому емоційного забарвлення, яке укорінене в самій природі мислення у відповідних його формах: любові, ненависті, тобто формує усталену онтологічну установку в ситуації події-трагедії любити й ненавидіти (Арендт, 2013, с. 11–209).

Застосувавши до війни-події, яка йде в Україні концепт родових процедур як умов філософії А. Бадью (Бадью, 2003, с. 33), озброїмо філософське мислення швом супротиву як сучасним швом філософії. За того, що війна є фактом повсякденного життя, це подія, яка не стосується жодної із родових процедур, бо вона супроводжується смертями,

лік яких іде на тисячі, що дає підстави включити смерть як маркер війни до числа умов філософії.

Вклад матеріалу дослідження. Проголошуючи філософію найвищою формою Абсолютного духу, завданням якої є саморозвиток духу, Гегель зазначає, що не тільки філософ розпізнає світовий дух у своєму розвитку, але і світовий дух є тим, хто думає у філософії, *хто здатен схопити епоху в думці*, визначити час повернення духу до себе (Гегель, 2008). Те, що цей дух може бути національним, означив Й. Г. Фіхте у своїх «Промовах до німецької нації», але в нашій ситуації доцільно звернутись до інтерпретацій фіхтеанського розуміння нації, до «інонаціонального коріння нації» (Еспань, 2018b, с. 336–368) і дати українське причитування нації і націоналізму в ситуації події-трагедії. Методологічним підґрунтям є концепт нації як «уявлюваної спільноти» Б. Андерсона (Андерсон, 2001). Аналогічно означає націю і М. Еспань: «концепт «нація» є історичним конструктом»; наводить історичні тому свідчення: «після того, як французький народ присвоїв собі універсалістський концепт нації, проголошений революцією, Фіхте — по суті істинний якобінець, як не втомлюється повторювати його біограф Ксав'є Леон, — відчув себе зобов'язаним встати на захист прав іншого народу — свого, німецького» (Еспань, 2018b, с. 92).

Того духу, який у «феноменології духу» Гегеля, розгортаючись в історії, утворює гештальти (феномени) — образи духу, об'єктивація яких створює відповідні форми життя як форми духу, надає їм онтологічних підстав. Цей дух здатен бути й тим духом, який «тіло рве до бою», як сказав Іван Франко («Каменярі»), який мав ступінь доктора філософії, здобутий у Віденському університеті, тому знав про національний дух, з глибин якого виростає філософія і який здатний спонукати тіло, «рвати» його «до бою» (Франко) за вищу цінність розгортання національного духу в історії — свободу. Стороною свободи є безпека, усвідомлення того, що у твій життєво важливий простір ніхто не ввійде, не вчинить стосовно до тебе акт агресії. У наш простір увірвалася ця подія-трагедія, яка стала щоденно переживаною екзистенційною ситуацією, переплетенням соціального й особистого.

Путін проголосив причиною агресії проти України денацифікацію, хоча насправді мова йде про руйнування світового порядку з його демократичними інституціями. Долучаючись до Фіхте-

анської установки — стати «на захист прав свого народу», актуалізуємо концепт нації в сучасному контексті як «уявлюваної спільноти». Якщо встати на позицію позитивістської філософської установки, нація — вимисел, фікція, розумова конструкція. Відповідно, як проблему ідеального розробляє і використовує Карл Маркс у роботі «Капітал», де капітал, гроші тощо є ідеальними конструктами, але вони формують інститути суспільства, істотно впливають на життя людей і спільнот. Тож «нація» і «націоналізм» як наукові фікції можуть бути від-рефлектовані в системі сучасних ліберальних цінностей і демократичних інституцій, стати їх складовою, збагачуючи їхній об'єм і зміст.

Нація як «уявлювана спільнота» не те функціонує реакційне утворення політики, про яке пише А. Бадью: «...ніщо так не протилежне до Ідеї спільноти, як ідея спільнотної субстанції, хай вона юдейська, арабська, французька чи західна» (Бадью, 2019, с. 247–248). Такі спільноти вже за своїм найменуванням є заперечуваними: вони центровані навколо заперечення не-юдеїв, не-арабів, не-французів або ж людей не-західної культури. Такі антиномії підкреслюють не-спільне, бо таке іменування відсилало до конкретної субстанції спільноти як маркеру симулякру події і сприяло, як вважає А. Бадью, приходу до влади націонал-соціалістів 1933 року. Бадью визначає це як симулякр події, «який формально неможливо було відрізнити від події», але відмінний своєю зверненістю винятково до тих, кого іменовали як «німців» (Бадью, 2016, с. 144–145). Ця схема застосовується ним до будь-якої *Події*, яка має конкретні наслідки. Нашу спільноту об'єднує не ненависть до ворогів, а любов до українців як свого народу. Як підкреслив український танцівник, балетмейстер-постановник в минулому, а теперішній солдат, Дмитро Дікусар, їх, солдат, об'єднує не ненависть до ворога, а любов до свого народу. Це той радикальний усвідомлюваний вибір, коли ти не можеш вчинити інакше, як захистити свій народ, націю в цій події-трагедії, навіть коли ціна — твоє життя. На відміну від бадью-анського пролетаріату, суб'єктами події є українці, вони мають спільну передзадану ознаку в ситуації події-трагедії, у них є *спільний маркер* — *українська нація*. Отже, головним критерієм нашої спільноти є її субстанційність (у Бадью — її повна десубстанційованість). Наша спільнота має субстанцію та ім'я. Це ім'я — українці як нація, які свідомо творять

опозицію з агресорами-терористами. На відміну від спільноти «неіменованої», наша не боїться бути поіменованою — націоналісти, захисники нації і її свободи. Цей націоналізм означив свої цінності не ненавистю до іноземців, а демонструванням особливого духу супротиву — протистояти рабству й захищати свободу у своєму прагненні бути частиною Європейської спільноти, поділяти європейські цінності. Якщо нація і вимисел, «уявлювана спільнота», як зазначають Б. Андерсен і М. Еспань, то в такий вимисел вірять мільйони, це найкраща фікція, найкраща історія, яку розповідають, бо це, як каже Д. Дікусар, любов до співвітчизників, готовність жертвувати власним життям за їхню свободу, захищати їх від ворога. Це і є наш націоналізм: не ненависть до Іншого, а любов до співвітчизників. Не лише дух, але й тіло нації, яке цей «дух рве до бою», бо тіло пожирає російський Левіафан, не той, про якого писав Томас Гоббс, а вироджений, показаний Сергієм Звягінцевим у одноіменному фільмі. Не варто протиставляти сучасний націоналізм українців лібералізму Заходу, бо таке протиставлення — пастка. Сучасний націоналізм здатний вписатися в глобалізм і лібералізм Заходу. Як зазначив Славоу Жижек, розуміння свободи завжди історичне, сьогодні — це можливість вибору. Щоб не руйнувався сучасний світовий порядок, треба чинити супротив намаганням повернути Середньовіччя, «Вершників Апокаліпсису» з гравюри Альбрехта Дюрера: Чума, Голод, Війна, Смерть, бо загроза їхнього повернення — цілком реальна (Жижек).

У «Феноменології духу», крім абстрактної і конкретної свободи, Гегель говорить про діалектику господаря і слуги (раба та пана), піднімає тему панівної і підпорядкованої свідомості, завважає, що хто не має мужності ризикувати життям для досягнення своєї свободи, той заслуговує бути рабом чи слугою (Гегель, 2008). Сьогодні поряд з цими фігурами з'явилась фігура символічного вбивці, як владної фігури, що поіменовує Подію (війна, спецоперація тощо), конфігурує символічну сферу на основі події-трагедії, визначає, «як перевести (transmute) унікальну сингулярність Події в конститутивний жест символічної будови» (Жижек, 2008, с. 206). Щоб актуалізувати діалектику раба та пана, звернемося до ніцшеанських інтерпретацій. Ніцше, у властивій йому манері, відразу починає з критики англійських філософів, бо вони першими спробували створити історію моралі й достатньо

спростили її: «...добре те, що корисне, відповідно, погане — шкідливе». Це могло б бути так, якби в цій тезі був хоч який-небудь дух історії, його в них немає. За словами Ніцше, англійські філософи не беруть до уваги те, що «судження «добре» бере початок не від тих, кому нав'язують “добро”!» (Ніцше, 1990, с. 416). Отже, маємо підґрунтя поговорити про цінності, якими керуються ті, хто вершить історію або присвоїв собі таке право. Це той «тип людини, який сам по собі визначає цінності, він не потребує схвалення, він керується установками: що шкідливе для мене, те шкідливе саме по собі, так як він сам створює цінності». Така людина має волю до влади й, відповідно, ресурс, щоб цю волю нав'язати всім. Такі характеристики стосуються не лише Путіна, а і його підданих, які відтворюють це на нижчих щабелях ієрархічної драбини. Цьому багато свідчень, які з'являються в пресі, з перехоплених розмов з різними чинами ЗС РФ. Складовою путінської гібридної війни є ідеологія, здатна отримувати повну владу над людиною. Цим займаються цілі інститути, аналогічні до тих, які зображені Оруелом у його антиутопії «1984».

Аналогічну ситуацію досліджує Віктор Клемперер у роботі «ЛТІ. Мова Третього райху»: «...абсолютне панування мовного закону, нав'язуваного мізерною групкою чи навіть однією людиною, було винятково ефективним» (Клемперер, 1998, с. 34), ефективність у тому, що це була «мова, яка мислить за тебе» (Клемперер, 1998, с. 40). Клемперерова «ЛТІ. Мова Третього райху» є джерелом, у якому зафіксовані трансформації і деформації цієї мови впродовж 1933–1945 років. Задаючись питанням про те, який пропагандистський засіб нацизму був найсильнішим, Клемперер доходить висновку, що мова, яка не розрахована на осмислене сприйняття, а на сприйняття несвідоме — «нацизм в'їдався в тіло і кров мас через окремі слівця, мовні звороти, конструкції речень» (Клемперер, 1998, с. 25). Усе, з чим мала справу повсякденна свідомість, було марковане цією мовою, навіть властивими цій мові аббревіатурами (ЛТІ: *Lingua Tertii Imperii*) (Клемперер, 1998). Подія конструюється мовою об'єктивної ситуації, яка може судити про подію лише через дистанціювання і погляд ззовні. Щоб уникати суб'єктивності, путінську війну можна буде аналізувати лише через історичне дистанціювання. Тільки історизація здійснює мовлення з позиції знання, а не істини. Наш дискурс події-тра-

гедії з позицій істини-правди, намагання здолати спокуси наративізації «процедур історії», коли, замість «процедур істини», її ресурсами є мотивації і цінності промовця.

У цій події-трагедії формується подія-солідарність — нація як «уявлювана спільнота» (Андерсон, 2001). Серед досліджень тенденцій сучасних філософських інтерпретацій спільнот — робота «Розтворена спільнота» («*La communauté désœuvrée*») Нансі (Нансі, 2009) та «Невизнана спільнота» («*La Communauté inavouable*») Бланшо (Бланшо, 1998), робота Агамбена «Прийдешня спільнота» («*La Comunità che viene*») (Агамбен, 2008). Війна, яку веде український народ, ставить питання про можливість такої уявлювальної спільноти, яка може бути вільною і незалежною, не гноблячи і не завойовуючи інших народів і спільнот, і маркуватись як «національна спільнота», для якої характерне бажання не лише платити податки, щоб достойно жили й мали захист твої співвітчизники, а й ризикувати власним життям, захищаючи їх, бажання бути разом. Жан-Люк Нансі зауважує, що дві з половиною тисячі років слово «разом, спільно» не мало статусу поняття серед філософів і мислилось воно як екзистенційне, а не категоріальне поняття (Нансі, 2013, с. 13). Спільнота є тим, «до чого ми приходимо — виходячи з суспільства — питанням, очікуванням, подією, імперативом» (Нансі, 2009, с. 39). Спільнота — це «нескінченне завдання в межах скінченного: вона є даром, але вимагає оновлення, потребує комунікації» (Нансі, 2009, с. 75). Нансі фундує поняття «спільноти без спільноти», коли не існує жодної спільної субстанції спільноти; існує спів-буття, конститутивне для кожного буття-окремо; комунікація в бутті-разом полягає в перериванні відносин і відсутності комунікації (Нансі, 2009, с. 17). Спільнота — це не об'єднаний проєкт і взагалі не проєкт: «спільнота — це презентація її членами їхньої смертної істини», вона «відкривається лише через смерть іншого і презентує скінченність» (Нансі, 2009, с. 44). Нансі розвиває ідею зв'язку спільноти й смерті, появи спільності й переривання комунікації. Така спільнота конфігурується як солідарність «Ми» перед лицем ворога. Утворенню і конфігуруванню української спільноти часів війни як події-трагедії відповідає модель запропонована Ольгою Шпарагою. Її суть у перенесенні смислового акценту з розгляду спільноти в понят-

тях ідентичності на розгляд її через поняття буття-разом у просторі, у якому йде війна, коли ключовим поняттям моделі спільноти є не створення спільної ідентичності, а підтримка самої спільності як процесу взаємодії у цій ситуації (Шпарага, 2013, с. 33–34).

Уведемо в дискурс спільноти поняття братерства, від спроб творення якого відмовляється А. Бадью, бо вважає, що спільнота тотожна тоталітарним колективістським утворенням, але ця відмова не є відмовою від братерства як цінності. Бадью виходить із констатації неможливості спільноти в сучасному світі як константного утворення, а лише такого, що постійно твориться: «...скеровуй усі свої дії та думки так, щоб ці дії та думки підтверджували, що спільнота — неможлива». Однак її неможливість фундаментальніша, ніж умови чи обставини, вона неможлива завжди: «Реальне світу — це власне спільнота як спільнота неможлива» (Гульга, 1986, с. 248). У цих формулюваннях Бадью звучить вірність гаслу травня 1968 року, який став його цінністю на все життя: «Спільнота неможлива, маніфестуйте спільноту!» Подібних гасел у ті часи було вдосталь, наприклад, «Забороняється забороняти!» тощо. Є історичні свідчення переживання зламів в історії, які потребували братерства. Наприклад, факти біографії Шелінга, Гегеля, Гельдерліна, їхній досвід переживання Французької революції як Події, Цінністю для них був лозунг цієї революції: «Свобода, рівність, братерство». Для Гегеля слово «свобода» містило все, що ним написано. Високо він цінував і братерство — спільноту рівних, він сам належав до спільноти геніїв (Шелінг, Гельдерлін, Гегель) (Гегель, 2008). Французька революція як подія на ті часи була словом: читались французькі газети, були політичні клуби, багато слухали й чули від очевидців. Та, на відміну від Французької революції, саме екранна видовищність нашої війни (відеорепортажі, «війна у фотографіях», малюнки дітей) стали вагомим аргументом у засудженні світовою спільнотою російської агресії. Видовище «схоплює» емоцію і «запускає» розум, інтелект, який намагається це осмислити.

Подія солідарності національної спільноти не зводиться винятково до сфери воєнного супротиву ворогові нашого «нація», бо таке колективне «нація» є Розривом, зустріччю з Реальним колективного, а іменування «подія-трагедія» є запевненням у вірності цій зустрічі, маніфестацією солідарнос-

ті перед лицем ворога та переоблаштуванням реальності, щоб чинити супротив. Погоджуючись, що жодна наявна спільнота не може стати «субстанцією» для процесу істини, як і не може його обмежити, адже істина байдужа до минулих ідентичностей, єдине що суттєво — це вірність сучасній події-трагедії, з'яві події-солідарності через спільноту, яка повсякчас Маніфестує «Ми-нація», те, що Бадью називає братерством, а спільноту визначає як «братерство», яке відбулося. Братерство не тотально наявна спільність — воно є тим, на що ми час від часу натрапляємо, тут і тепер (Шпарага, 2013, с. 123). Точки появи братерства неможливо спрогнозувати наперед, на нього можна лише натрапити. «Для братерства, для Ми-суб'єкта, що вибудовує себе, маніфестувати означає самоманіфестуватися» (Шпарага, 2013, с. 128). Залежність події-трагедії від Спільнот, центрованих на події, робить її сингулярною, локалізованою хронологічно й територіально, вона існує тут і зараз отримує формат закріпленого «Ми» як необхідної умови перемоги над ворогом.

«Переварюючи» означені контексти, розум включає рефлексивні ресурси, щоб самозберегтися в ситуації, яка стимулює лише рефлексії, здатні зберегти життя, але живильними є і рефлексії, здатні «запустити» внутрішнє життя людини, надати смислового забарвлення її переживанням. У психоаналізі У. Біона рушійною силою, яка обумовлює ціннісні орієнтири, є референційна цінність світогляду (Біон, 2008). Стресогенність ситуації події-трагедії зумовлюють тривога й відчай, які особливим чином позначається на житті розуму. У такій ситуації запобіжником стресогенності, чинником протистояння тривозі здатна стати віра, як зазначає С. К'єркегор (К'єркегор, 2012). Навіть тоді, коли це філософська віра (Ясперс, 1991). Філософська віра, за Карлом Ясперсом, містить дискурсивний пласт внутрішніх об'єктів, звернення до понятійного апарату, через який проводиться аналіз сутнісної природи війни як події-трагедії, дозволяє використати синтезуючі здатності розуму, щоб переробити тривожний досвід війни в поєднанні з неусталеністю сенсорного неосмислюваного досвіду й таким чином зорієнтувати людину на життя в ситуації події-трагедії, позбавити людину тривоги.

Повсякденність стану тривоги в ситуації події-трагедії відбивається на стратегіях життя розуму — процес мислення має справу з тим, що

переробляє досвід життя в ситуації постійного стресу й намаганні синтезувати захисні механізми. Постійно відтворюються ситуації, коли немає часу на їхнє обмірковування, їх неможливо вербалізувати, їх можна лише трансформувати так, щоб вони набували здатності використовуватись мисленням і перероблюватися психікою, перетворюючись на відрефлектований емоційний фон, що дозволяє жити в ситуації події-трагедії. Утворена мислеформа може містити дискурсивне або поняттєве навантаження як значущий внутрішній ресурс життя розуму в трагічній ситуації війни. Це є рефлексивна відповідь на запит контексту (подія-трагедія), запиту вибудованого в термінах певного дискурсу про Подію, про яку індивід має цілісне емоційно заряджене уявлення. Звісно, коли йдеться про внутрішні об'єкти життя розуму, то, як правило, вони мають і дискурсивний, і понятійний характер. Стосовно до так званої філософської віри Ясперса, то тут мовиться саме про дискурсивний вимір внутрішніх об'єктів. Філософська віра використовує понятійний апарат у тому контексті, який дозволяє скористатися синтезуючими здатностями розуму переробити тривожний досвід події-трагедії, підсилити онтологічну впевненість, що ресурси розуму в поєднанні з філософською вірою дозволять правильно зорієнтуватись у ситуації. Постійно переосмислюючи рефлексивні засоби в житті розуму, інтегруючи їх з психікою актуальних емоційних фактів, можна зміцнювати повсякденний фундамент смислоутворення як запобіжник руйнації духу й тіла людини в ситуації події-трагедії.

Переживання тривоги в дослідженні життя розуму Ханною Арендт (Арендт, 2013, с. 11–209) відбувається через усвідомлення власної тимчасовості й смертності, що позначається на внутрішній здатності інтегрувати актуальні емоційні чинники як цілісні компоненти внутрішнього життя людини. Подія-трагедія скеровує емоційні стани бажаним чином, ця емоційна скерованість є синтезуючим протиставленням позитивних і деструктивних потягів, які, як правило, набувають форми антагонізмів, постійних у такій ситуації, коли прагнення знищити домінує над бажанням зрозуміти й пробачити. Такі стани відкритих особистісних меж формують сталий емоційний зв'язок із об'єктом чи суб'єктом, до якого спрямовані означені потяги й оцінки. Синтезуючий процес життя розуму, за

Ханною Арендт (Арендт, 2013, с. 11–209), має емоційне забарвлення, потребує внутрішнього, емоційно зарядженого смислу. Мета процесу набуття смислу — уникання тривоги, її зникнення, своєю чергою, це стимулює з'яву нового смислоутворюючого внутрішнього об'єкта, який укорінений у самій природі мислення, отже, формує усталену онтологічну впевненість:

«Оскільки пошуки мислення — це своєрідна жадаюча любов, предметами розуму можуть бути лише ті речі, що викликають любов, — краса, мудрість, справедливість тощо. Потворність та зло за визначенням виключаються зі сфери мислення. Вони можуть проявлятися як недолік: потворність — це брак краси, зло — брак добра. Як такі вони не мають власного коріння, у них немає сутності, якою мислення могло б оволодіти» (Арендт, 2013, с. 177).

Війна як зло і ситуація небуття лишаються по той бік принципів роботи розуму, у той самий час присутність у бутті небуття і тривоги як вагомого емоційного факту криється в глибинах переживаної екзистенційної безпорадності людини перед неминучістю життя в ситуації події-трагедії, яка породжує страх і тривогу. Проте це не означає, що ці екзистенціали є вирішальними, лише вказує на те, що тривога небуття та буття взаємопов'язані та визначають специфіку способу екзистування.

Специфіку онтології мужності в екзистуванні особи Пауль Тілліх означає:

«Мужністю зазвичай називають здатність душі долати страх. ...онтологія мужності має містити онтологію тривоги, бо вони взаємопов'язані. І цілком можливо, що саме через онтологію мужності ясніше проявляться найважливіші риси тривоги. Перш за все про природу тривоги можна стверджувати, що тривога — це стан, у якому буття усвідомлює можливість свого небуття. Отже, тривога — це екзистенційне усвідомлення небуття. Визначення «екзистенційний» указує тут на те, що тривогу породжує зовсім не абстрактне знання про небуття, а усвідомлення того, що небуття складає частину власного буття людини» (Тілліх, 2015), особливо в ситуаціях події-трагедії, аналогічних до війни. Релевантними до війни

феноменами, за дельозівською версією Події, є — «чума, війна, рана» (Делез, 2011, с. 198), означені феномени свідчать, що Подія здійснюється водночас безліччю способів, кожен учасник, чи спостерігач, схоплює її по-різному, але жодна з цих версій не є конкретним здійсненням події. «Подія над полем битви, нейтральна до всіх здійснень і жахливо безпристрасна до всіх учасників, вловима лише для анонімної волі в силу нейтральності смислу» (Делез, 2011, с. 136). Чиста подія — аналог смерті, завжди очікувана або вже настала, але ніколи не наявна: вона настає чи настала, але не в моменті настання. Тобто сама специфіка буття людини в ситуації війни не здатна унеможливити думки про смерть, пов'язана з не-позбувністю перспективи смерті.

«Тривогу породжує не думка про те, що все має тимчасовий характер, і навіть не переживання смерті близьких, а вплив всього цього на постійне, але приховане усвідомлення неминучості власної смерті. Тривога — це тимчасовість, що переживається людиною як її власна тимчасовість. Такою є вроджена тривога, властива людині як людині та — певним чином — усім живим істотам. Це тривога не-буття, усвідомлення власної тимчасовості як тимчасовості» (Тиллих, 2015).

У ситуації війни переживання тривоги стимулює усвідомлення власної тимчасовості й смертності, є реальністю повсякдення, яка відображається на внутрішній здатності акумулювати актуальні емоційні стани в цілісний фрагмент внутрішнього життя людини. Дослідження життя розуму індивіда в ситуації трагічності повсякденного його існування, яке супроводжується свідомим чи несвідомим осмисленням події-трагедії, представляє когнітивний вимір внутрішнього життя людини. Внутрішнє життя екзистуючого індивіда не обмежується самим лише життям розуму. Коли Реальне смерті стає трагічною подією, у якій Реальним є смерть, а дією істини — відкриття смертності (Реальне як таке, що має справу з реальністю, а не Реальним), яке не підходить під запропоноване визначення події, подію супроводжує Реальне смерті як трагічна подія.

«Смерть як така» сприймається радикально

інакше за зіткнення із непоправністю конкретної смерті, якою супроводжується війна, що призводить до зміни самої реальності через привнесену в життя істину смертності. Процедураю цієї події є супротив ворогові. Підшиття філософії до процедури супротиву унеможливує простір співможливості інших процедур. Супротив як означник сучасної ситуації в Україні (відбувається військова агресія) супроводжується жертвами та вказує на існування шва трагічного. Сприйняття реальності смерті спричиняє появу різнопорядкових дискурсів — означників різноявленості конкретної смерті. Подібний приклад наводить Ортега-і-Гассет. Біля ліжка вмираючого — дружина, лікар, репортер і художник. Дружина переживає екзистенційно близьку втрату рідної людини, лікар фахово залучений до цієї ситуації, журналіст шукає форму подачі цієї події, щоб сповістити про неї в медіях, а художник, щоб залишити картину для нащадків. Конкретна смерть має різну екзистенційну дистанцію стосовно до помираючого. Конкретна смерть може бути як радикальною подією, так і одним з випадків у статистиці: зведеннях Генштабу ЗСУ, повідомленнях від Ukraine NOW, стрічках новин. Подія втрач конструюється дискурсами пост-фактум, не зводячись до жодної з цих артикуляцій, бо її артикуляції однаково беззмстовні для дискурсів, що обговорюють цю смерть. Подія знаходиться над усіма своїми здійсненнями: смертями тих, хто йде в атаку; пораненими, що вмирають на полі бою чи за його межами. Водночас зазначимо, що означені сюжети мають і дискурсивний, і понятійний характер, а застосування концепту родових процедур як умов філософії А. Бадью до події-трагедії, війни в Україні (Бадью, 2003, с. 33), дозволяє маркувати філософське мислення швом супротиву як сучасним швом філософії. Війну як факт повсякденного життя мільйонів людей подією, яка не належна до жодної з родових процедур, бо вона супроводжується смертями, лік яких іде на тисячі, отже, заміна Бадьюанського розуміння події як такої, що має справу з реальністю, на подію-трагедію як таку, що має справу з Реальним смерті, можна визначити як одну з умов філософії.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що застосування бадьюанської класифікації подій і визначення родів подій стосовно до точок неіменованого, у яких локалізується зіткнення з Реальним: для події-трагедії, і для події-солідарності нації

перед лицем загроз — дає підґрунтя для дискурсу подія-трагедія, яка має означений зовнішній контекст і овнутрішнюється суб'єктом в ситуації війни. Бадьюанський концепт родових процедур як умов філософії, витлумачене нами поняття шва супротиву як шва сучасної філософії у стосунку до події-трагедії — агресії Росії в Україні, дозволило урізноманітнити філософське мислення методологічно, концептуально та дискурсивно набутками філософських рефлексій стосовно концепту Події. Спрямувавши основні критичні аргументи на розуміння особливостей характеру співвіднесеності внутрішнього життя суб'єкта в ситуації події-тра-

гедії і специфіку процесу прийняття ним рішень в цій ситуації стосовно визначення власної ідентичності, ми доходимо *висновку*, що методологічним підґрунтям для більш глибокого дослідження внутрішнього досвіду людини як повноцінного суб'єкта впливу на зовнішню ситуацію — подію-трагедію і коригування внутрішнього життя розуму в цій ситуації є напрацювання екзистенційної психоаналітики смислоутворення і рефлексії стосовно зовнішніх подієвих контекстів. Водночас подія-трагедія не належна до жодної із родових процедур, що дає підоснову включити смерть як маркер війни до числа умов філософії.

Література:

- Агамбен, Д. (2008). *Грядущее сообщество*. М.: Три квадрата.
- Андерсон, Б. (2001). *Воображаемые сообщества. Размышления об истоках и распространении национализма*. Москва: КАНОН-пресс-Ц; Кучково поле.
- Арендт, Х. (2013). *Жизнь ума*. Пер. с англ. А. В. Говорунова. СПб.: Наука.
- Бадью, А. (2003). *Манифест философии*. СПб: Machina.
- Бадью, А. (2016). *Этика. Нарис про розуміння Зла*. Київ: Komubook.
- Бадью, А. (2019). *Століття*. Львів: Видавництво Анетти Антоненко.
- Бион, У. Р. (2008). *Научение через опыт переживания*. Пер. с англ. М.: Когито-Центр.
- Бион, У. Р. (2010). *Внимание и интерпретация*. Пер. с англ. СПб.: Восточноевропейский институт психоанализа.
- Бланшо, М. (1998). *Неописуемое сообщество*. М.: МФФ.
- Гегель, Г. В. Ф. (2008). *Феноменология духа*. (Вступ. Статья и комментарий Ю. Р. Селиванова). Москва: Академический проект.
- Гулыга, А. В. (1986). *Немецкая классическая философия*. М.: Мысль.
- Делез, Ж. (2011). *Логика смысла*. М.: Академический проект.
- Еспань, М. (2018а). *Глава XII. Инонациональные корни нации. Французское прочтение Фихте*. В кн. Еспань, М. *Русские приобщают Францию к немецкой философии*. В кн. Еспань, М. *История цивилизаций как культурный трансфер*. Пер. с франц. М.: Новое литературное обозрение. С. 336–368.
- Еспань, М. (2018б). *Русские приобщают Францию к немецкой философии*. В кн. Еспань, М. *История цивилизаций как культурный трансфер*. Пер. с франц. М.: Новое литературное обозрение. С. 248–260.
- Срмоленко, Анатолий. (No date). *Спротив замість перемовин*. Відновлено з <https://filosof.com.ua/tpost/dxm3d5j991-sprotiv-zamst-peremovin?fbclid=IwAR3OnDPUq1BzOZxsOdXKvq9kQAFkZyaXlh5S12pDhxMnh8MgmpPGbIrpCYO>
- Жижек, С. (2008). *Дражливий суб'єкт*. Київ: ППС.
- Жижек, С. (2016). *Психоаналіз та пост-марксизм. Випадок Алена Бадью*. Відновлено з <https://provid.org/zizek/psyhoanaliz-ta-post-marksyzm-vypadok-alena-badyu-slavo-j-zhyzhjek>
- Жижек, Славој. (No date). *Мы должны прекратить позволять России определять правила кризиса в Украине*. Відновлено з <https://politcom.org.ua/slavo-i-zhyzhjek-my-dolzhy-prekratyt-pozvoliat-rossyy-opredeliat-pravyla-kryzysa-v-ukraïne>
- Клемперер, В. (1998). *ЛТЛ. Язык третьего рейха. Записная книжка филолога*. М.: Прогресс-Традиция.
- Кьеркегор, С. (2012). *Понятие страха*. Пер. с дат. Н. Исаевой и С. Исаева. М.: Академический проект.
- Нанси, Ж. Л. (2009). *Непроизводимое сообщество*. М.: Водолей.
- Нанси, Ж. Л. (2013). *Вместе. Топос*. Т. 2. С. 12–19.
- Ницше, Ф. К. (1990). *Генеалогии морали. Сочинения в двух томах*. Т. 2. М.: Мысль. С. 415–438.

- Тиллих, П. (2015). *Любовь, сила и справедливость*. Пер. с англ. М.; СПб.: Центр гуманитарных инициатив.
- Франкл, В. (2001). *Теория и терапия неврозов. Введение в логотерапию и экзистенциальный анализ*. Пер с англ. СПб.: Речь. 114 с. Відновлено з <https://www.twirpx.com/file/1110139>
- Франко, І. (No date). *Каменяри*. Відновлено з <https://www.i-franko.name/uk/Verses/ZVershynINyzyn/Excelsior/Kamenjari.html>
- Фукуяма, Ф. (2004). *Конец истории и последний человек*. Пер. с англ. Изд-во АСТ.
- Шпарага, О. (2013). Версии сообщества: от идентичности к бытию-вместе. *Топос*. Т. 2. С. 30–41.
- Ясперс, К. (1991). *Философская вера*. В кн. Ясперс К. *Смысл и назначение истории*. Пер. с нем. М.: Политиздат.
- Badiou, A. (1988). *L'etre et l'evenement*. Paris: Éditions du Seuil.

References:

- Agamben, D. (2008). *Grjadushhee soobshhestvo [The Coming Community]*. Moscow: Three squares. (In Russian)
- Anderson, B. (2001). *Voobrazhaemye soobshhestva. Razmyshlenija ob istokah i rasprostraneni nacionalizma [Imaginary communities. Reflections on the origins and spread of nationalism]*. Moscow: KANON-press-C; Kuchkovo pole. (In Russian)
- Arendt, H. (2013). *Zhizn' uma [Mind life]*. Translation from English by A. V. Govorunov. St. Petersburg: Nauka. (In Russian)
- Badiou, A. (1998). *L'etre et l'evenement*. Paris: Éditions du Seuil.
- Badiou, A. (2003). *Manifest filosofii [Manifesto of Philosophy]*. St. Petersburg: Machina. (In Russian)
- Badiou, A. (2016). *Etyka. Narys pro rozuminnia Zla [Ethics. Essay on the Understanding of Evil]*. Kyiv: Komubook. (In Ukrainian)
- Badiou, A. (2019). *Stolittia [Century]*. Lviv: Anetta Antonenko Publishing House. (In Ukrainian)
- Bion, W. R. (2008). *Nauchenie cherez opyt perezhivaniya [Learning through experience]*. Translation from English. Moscow: Kogito-Centr. (In Russian)
- Bion, W. R. (2010). *Vnimanie i interpretacija [Attention and interpretation]*. Translation from English. St. Petersburg: Vostochnoevropejskij institut psihoanaliza. (In Russian)
- Blanchot, M. (1998). *Neopisuemoe soobshhestvo [Indescribable community]*. Moscow: MFF. (In Russian)
- Deleuze, J. (2011). *Logika smysla [Logic of meaning]*. Moscow: Academic project. (In Russian)
- Espan, M. (2018a). *Glava XII. Inonacional'nye korni nacii. Francuzskoe prochtenie Fihte [Chapter XII. Foreign roots of the nation. French reading of Fichte]*. In Espan, M. *Russians introduce France to German philosophy*. In Espan, M. *The history of civilizations as a cultural transfer*. Translation from French. Moscow: Novoe literaturnoe obozrenie. P. 336–368. (In Russian)
- Espan, M. (2018b). *Russkie priobshhajut Franciju k nemeckoj filosofii [Russians introduce France to German philosophy]*. In Espan, M. *The history of civilizations as a cultural transfer*. Translation from French. Moscow: Novoe literaturnoe obozrenie. P. 248–260. (In Russian)
- Frankl, V. (2001). *Teorija i terapija nevrozov. Vvedenie v logoterapiju i jekzistencial'nyj analiz [Theory and therapy of neuroses. Introduction to Logotherapy and Existential Analysis]*. Translation from English. St. Petersburg: Rech'. 114 p. Retrieved from <https://www.twirpx.com/file/1110139> (In Russian)
- Franko, I. (No date). *Kamenyari [Kamenyari]*. Retrieved from <https://www.i-franko.name/uk/Verses/ZVershynINyzyn/Excelsior/Kamenjari.html> (In Ukrainian)
- Fukuyama, F. (2004). *Konec istorii i poslednij chelovek [End of history and the last person]*. Translation from English. Publishing house AST. (In Russian)
- Gulyga, A. V. (1986). *Nemeckaja klassicheskaja filosofija [German classical philosophy]*. Moscow: Thought. (In Russian)
- Hegel, G. W. F. (2008). *Fenomenologija duha [Phenomenology of spirit]*. (Introductory article and commentary by Yu. R. Selivanov). Moscow: Akademicheskij proekt. (In Russian)
- Jaspers, K. (1991). *Filosofskaja vera [Philosophical faith]*. In Jaspers, K. *The meaning and purpose of history*. Translation from German. Moscow: Politizdat. (In Russian)
- Kierkegaard, S. *Ponjatje straha [Concept of fear]*. Translation from Danish by N. Isaeva and S. Isaev. Moscow: Akademicheskij proekt. (In Russian)

- Klemperer, W. (1998). *LTI. Jazyk tret'ego rejha. Zapisnaja knizhka filologa [LTI. Language of the Third Reich. Notebook of a Philologist]*. Moscow: Progress-Tradition. (In Russian)
- Nancy, J. L. (2009). *Neproizvodimoe soobshhestvo [Unproduced community]*. Moscow: Aquarius. (In Russian)
- Nancy, J. L. (2013). *Vmeste [Together]*. *Topos*. 2. 12–19. (In Russian)
- Nietzsche, F. K. (1990). *Genealogii morali [Genealogy of morality]*. Works in two volumes. 2. 415–438. Moscow: Thought. (In Russian)
- Shparaga, O. (2013). *Versii soobshhestva: ot identichnosti k bytiju-vmeste [Community versions: from identity to being-together]*. *Topos*. 2. 30–41. (In Russian)
- Tillich, P. (2015). *Ljubov', sila i spravedlivost' [Love, power and justice]*. Translation from English. Moscow; St. Petersburg: Centr gumanitarnykh iniciativ. (In Russian)
- Yermolenko, Anatolii. (No date). *Sprotyv zamist peremovyn [Resistance instead of negotiations]*. Retrieved from <https://filosof.com.ua/tpost/dxm3d5j991-sprotiv-zamst-peremovin?fbclid=IwAR3OnDPUq1BzOZxsOdXKvq9kQAFkZy aXlh5S12pDhxMnh8MgmpPGblrpCYO> (In Ukrainian)
- Zhyzhak, S. (2008). *Drazhlyvyi subiekt [Irritable subject]*. Kyiv: PPP. (In Ukrainian)
- Zhyzhak, S. (2016). *Psykhoanaliz ta post-marksyzm. Vypadok Alena Badiu [Psychoanalysis and Post-Marxism. The Case of Alain Badiou]*. Retrieved from <https://provid.org/zizek/psykhoanaliz-ta-post-marksyzm-vypadok-alena-badyu-slavoj-zhyzhak> (In Ukrainian)
- Zhyzhak, Slavoi. (No date). *My dolzhny prekratit' pozvoljat' Rossii opredeljat' pravila krizisa v Ukraine [We must stop letting Russia set the rules for the crisis in Ukraine]*. Retrieved from <https://politcom.org.ua/slavoi-zhyzhak-my-dolzhny-prekratyt-pozvoliat-rossyy-opredeliat-pravyla-kryzysa-v-ukrayne> (In Russian)

Nadiia Korablova

The "event-tragedy" of war in the figures of Badiou's reflections as a condition of philosophy

Abstract. Claiming our share in discursive positions, ideas and assessments of Russian aggression in Ukraine, reflections on it, we investigate this tragic event through heuristic value and "social relevance", influences on internal determinants — "life of mind" and spirit of man and communities, the formation of which is determined by the course of the war. Hegel's work "Phenomenology of the Spirit" was used to operationalize his position on the gestalts of the spirit, the appeal to which was stimulated by Slavoj Žižek's analysis and evaluation of the Russian aggression against Ukraine, in which he appealed to the Hegelian understanding of freedom, "for which Ukrainians are fighting today" (Žižek). In the analysis of the event-tragedy as the external world of human existence, emphasis is placed on the scientific content of the concept of the Event in the philosophical explorations of A. Badiou, S. Žižek, the heuristic fruitfulness of which is that they act as meaning-generating factors in the configuration of the external and internal world of human life in a war situation. Regarding the latter, reflection is carried out through the prism of the psychoanalytic method, represented by the psychoanalytic model of thinking of Wilfred Bion and through the existential analysis of being by Karl Jaspers and Paul Tillich. The substantiation of the cognitive function of the life of the mind, which generates gestalts of the spirit and needs emotional coloring, required additional work by Hannah Arendt. The Deleuzian version of the event was used as a source for the formation of the concept of immediate existence for decision-making in the situation of a tragic event. It is noted that such searches are a significant part of the life of the mind and spirit, anxiety and resistance. Fichte's Ukrainian lamentation, his "Speech to the German Nation" during the time of Napoleon's invasions, is accompanied by references to M. Espany's theory of cultural transfer. Using the work of V. Frankl. P. Tillich, K. Jaspers in relation to Real Death allows us to apply Real Death as a marker of war to the conditions of modern philosophy.

Keywords: event-solidarity, life of the mind, gestalts of the spirit, Real Death, anxiety of the inevitable, ontology of courage.